

A woman in traditional Basque dress, including a red headscarf, a light blue long-sleeved blouse, and a red skirt, is seated on a wooden chair, spinning wool on a traditional wooden spinning wheel. The room is rustic, with a dark wooden ceiling and walls. Several ears of corn are hanging from the ceiling in the upper left corner. The lighting is warm and focused on the woman and her work.

astola

ikerketa eta historia

DURANGALDEKO URTEKARIA

19.zk 2025 • 7€

SOLATSU TELLERIA

HISTORIA BIZIBERRITZEN

💬 Ane Miren Arriaga | 📷 Txelu Angoitia - Artxiboak





 Atzekaldean Solatsu Telleria.

ELORRIOKO ALT XOR EZKUTUA

ELORRIOKO SAN AGUSTIN ETXEBARRIA AUZOAN, 1770an eraikitako baserriaren alboan, gure iraganaren aztarna bat aurkitu dezakegu: teileria zaharra. Mende luzez buztinari forma eman zion tokia izan zen, gure etxeak babesten dituzten teilak sortu zituen, baina XX. mendearen erdialdean, gerra zibila dela eta, bere ekoizpena gelditu egin zen. Gaur egun, ordea, Solatsu proiektuak bizi berri bat ematen dio gure ondarearen eta historiaren lekuko den eraikin honi.

Teileria honek ezaugarri oso berezia du: eliza batek Euskal Herrian —San Agustino parrokiak, hain

zuzen—jabetzan eta ustiapenean izan duen teileria bakarra da. Baina ez hori bakarrik, beste bitxikeria batzuk ere nabarmentzekoak dira eta.

Lehenik eta behin, gaur egun berreskuratuta eta bisitariei irekita dagoen teileria bakarra da. Aurreindustrialako lantegi baten funtzionamendua ezagutzeko aukera paregabea eskaintzen du, baita hemengo langileen bizimodua eta lana ere.

Bertako kokapen liluragarriak, inguru naturalak, eraikinaren historia eta arkitekturak, guztiek batera, esperientzia paregabea eskaintzen diote bisitariari.

LURRA, URA ETA SUA

EHUNDAKA TEILERIA eraiki ziren bizkaian, baina ez ziren edozein lekutan eraikitzen; buztin ona duen lurra, erreka edota putzua eta egur ugari ziren beharrezkoak.



Teilagintza lan artisaua zen: lurra atera, putzuetan garbitu eta malgutu, eskuz moldatu, lehortu eta azkenik, sua eman. Gure bisita gidatuan lanleku ezberdinak ezagutu daitezke, bakoitzean egiten zen lana azalduz. Eskuak zikintzeko prest bazaudete, teila tailerrean parte har dezakezue, zuen teila sortuz.

Labe arabiarra da gurea: bi ganbera ditu, behealdean erreketan ganbera, goialdean piezen egosketaren ganbera. Milaka teila sartu eta hiruzpalau egunez sua mantendu behar zen, etengabe.

Zeramika zati bakoitzak hilabeteetako lanaren pisua zuen. Teilak ez ziren piezak bakarrik; etxeen estalki bihurtuko ziren, familia askoren babes eta bizilekuaren zati.





JABETZAREN ETA BABESAREN IRUDI

TEILA, BERE IZAERA praktikoaz gain, mendee-tan zehar jabetzaren eta babesaren sinbolo bihurtu den pieza ere bada. Euskal Herrian ohikoa zen “teila-pean dagoenak jabea duela” esatea, eta hortik zeto-rren, besteak beste, artzainen txabolatan teilak jar-tzearen debekapena. Baina teila ez da bakarrik gure etxeen estalkia, babes sinboliko baten adierazle da. Eliz-sartze edo “entrática” izeneko ohituran, adibi-dez, erditu berria zen emakumea teila buruan zuela ateratzen zen kalera, “etxeko teilatupean” jarraitzen zuela adierazteko; etxearen babesean.

Beste hainbat erritu ere lotuta daude zeramikazko pieza honetara: Bermeon, Magdalenako jaian, itsa-sora botatzen da teila bat Izaro uhartearen jabetza aldarrikatzeko, eta Kantabrian edo Andaluzian ez-kontza edo heriotza errituetan apurtzen ziren teila batzuk, haustura edo batasunaren ikur gisa.

Gainera, zeramikazko teilak askotan markatu egi-ten ziren: fabrikatzaileen zigiluak, inskripzioak, otoitzak edo marrazkiak ageri zitezkeen haietan. Batzuetan, sinadura gisako aztarna pertsonalak uz-ten zituzten langileek, eta besteetan, animalien az-tarnak lehorketa prozesuan harrapatuta geratzen ziren. Teila horiek historia txiki eta handien lekuko bihurtu dira.



 Teilagin bat lanean.



📷 Labeko sarrera (Goian) eta teilak egiteko bustiña (Behean).

ISILTASUNETIK BIZIBERRITZERA

1980KO HAMARKADAN, bertako familia batek — Ugarrizak— teileria eta bere lurrak eskuratu zituen, eta azken urteotan, Unai Ugarrizaren eskutik, zaharberritze-lanetan murgilduta dago: labea, teilatuak, putzuak eta larraina berreskuratzen ari dira. Helburua garbia da: ez museoa soilik, baizik eta transmisiorako espazioa, eskola, tailer eta bisitaldi gidatuetarako gune bizia sortzea.

San Agustingo teileria ez da monumentu handia, ezta dorre ikusgarria ere. Baina badu sua, badu lurra, eta badu memoria. Eta hori da, hain zuzen, gure ondarearen eguneroko harri koskor horietako bat: egunero edonon aurkitu ditzakegun teilek asko dute kontatzeko.

Teileria honek erakusten digunez, gure ondarea ez dago soilik harri eta igel handietan; batzuetan, gauza ezkutuetan dago altxorrik handiena.



📷 Teileria berritxu aurretik.

SOLATSU GAUR EGUN

GAUR EGUN, Solatsu Telleriaren proiektua aurrera doa, eta etorkizun hurbilean ondare industrial bizi-berritu eta turismo kulturalaren erreferente bihurtzea du helburu. Ez da iraganaren erakusleio hutsa izango: eskola, tailer eta esperientzien bidez, belau-naldi berriei lanbide zaharraren jakintza transmitituko die, eta bisitariei, gure herriaren historia ukitzeko aukera eskainiko die. Horrela, isilpean egon den telleria honek, berriz ere, bizia eta sua piztuko ditu.

Ane Miren Arriaga
Solatsu Telleria



 Teilak egiteko moldea.

INFORMAZIO GEHIAGO: HARRIA TA TALADRINA
ALDIZKARIAN. (7. ZENBAKIA)